

PAUL AUSTER Timbuktu

Roman

14. BASKI

Çeviri: İLKNUR ÖZDEMİR

♥ can
çağdaş

PAUL AUSTER
TÌMBUKTU

Can Çağdaş

Timbuktu, Paul Auster

İngilizce aslından çeviren: İlknur Özdemir

© 1999, Paul Auster

© 1999, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır. Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 1999

14. basım: Nisan 2023, İstanbul

Bu kitabın 14. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Didem Bayındır

Editör: Pınar Savaş

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.

Maltepe Mah. Davutpaşa Çifttehavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.

Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-5689-4

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

PAUL AUSTER
TİMBUKTU

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

İlknur Özdemir

♥can

- Ay Sarayı*, 1991
Yalnızlığın Keşfi, 1991
Son Şeyler Ülkesinde, 1992
Şans Müziği, 1993
Kırmızı Defter, 1994
Leviathan, 1994
Yükseklik Korkusu, 1995
Duman - Surat Mosmor, 1998
Cebi Delik, 1999
Köşeye Kısırmak, 2000
Yanılsamalar Kitabı, 2002
Kehanet Gecesi, 2004
Cam Kent, 2004
Hayaletler, 2004
Kilitli Oda, 2004
Brooklyn Çılgınlıkları, 2007
Yazı Odasında Yolculuklar, 2007
Duvar Yazısı, 2008
Karanlıktaki Adam, 2008
Lulu Köprüde, 2009
Görünmeyen, 2010
Sunset Park, 2011
Kış Günlüğü, 2012
Şimdi ve Burada (J.M. Coetzee'yle birlikte), 2013
İç Dünyamdan Notlar, 2014
Babamın Tanrı Olduğunu Sandım (editör), 2015
4 3 2 1, 2017

PAUL AUSTER, 1947 yılında ABD'nin New Jersey eyaletinde, Newark'ta doğdu. Daha 12 yaşındayken, önemli bir çevirmen olan eniştesinin kitaplarını okuyarak edebiyata büyük bir ilgi duymaya başladı. Columbia Üniversitesi'nde Fransız, İngiliz ve İtalyan edebiyatı okuduktan sonra dört yıl kadar Fransa'da yaşadı, Fransız yazarlardan çeviriler yaptı. 20. yüzyıl Fransız şiiri üstüne önemli bir antoloji hazırladı. İlk kez 1987'de *New York Üçlemesi* adlı yapıtıyla büyük ilgi gördü. Daha sonra *Ay Sarayı*, *Kehanet Gecesi*, *Köşeye Kısırmak*, *Son Şeyler Ülkesinde*, *Leviathan*, *Şans Müziği*, *Timbuktu*, *Yanılsamalar Kitabı*, *Yükseklik Korkusu*, *Brooklyn Çılgınlıkları*, *Yazı Odasında Yolculuklar*, *Karanlıktaki Adam* ve *Sunset Park* adlı romanları, *Yalnızlığın Keşfi* adlı anı-romanı, *Kırmızı Defter* adlı öykü kitabı birbirini izledi. Auster, eşi yazar Siri Hustvedt ve iki çocuğuyla birlikte New York, Brooklyn'de oturuyor.

İLKNUR ÖZDEMİR, İstanbul'da doğdu. İstanbul Alman Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nden mezun oldu. Almanca ve İngilizceden çok sayıda çeviri yaptı. Çevirilerinden bazıları; Paul Auster: *Yalnızlığın Keşfi*, *Yanılsamalar Kitabı*, *Kehanet Gecesi*, *New York Üçlemesi*; Bruno Schulz: *Tarçın Dükkânları*, J.M. Coetzee: *Utancı*, *Petersburg'lu Usta*; Heinrich Böll: *İrlanda Güncesi*; Michael Cunningham: *Saatler*; Arundhati Roy: *Küçük Şeylerin Tannısı*; Günter Grass: *Yengeç Yürüyüşü*, *Soğanı Soyarken*; Stefan Zweig: *Amok Koşucusu*, *Günlükler*, *Yakan Sır*, *Korku*, *Mecburiyet*; Ian McEwan: *Cumartesi*, *Sahilde*, *Benim Gibi Makineler*; Ingeborg Bachmann-Paul

Celan: *Kalp Zamanı*; Max Frisch: *Stiller, Montauk*; John Banville: *Mrs. Osmond*; Hermann Hesse: *Klingsor'un Son Yazı*; Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway, Kendine Ait Bir Oda, Dalgalar, Orlando, Deniz Feneri, Perde Arası*; Pascal Mercier: *Lizbon'a Gece Treni*; Franz Kafka: *Şato, Ceza Sömürgesi, Dava, Milena'ya Mektuplar, Dönüşüm*; Michael Ondaatje: *Savaş Işığı*; Toni Morrison: *Katran Bebek*; John Updike: *Bech Döndü*; Hanif Kureishi: *Gün Boyu Gece Yarısı*. Ayrıca *Senin Öykün Hangisi* adlı bir öykü kitabıyla *Nereden Çıktı Bu Çocuk* isimli bir çocuk romanı vardır.

Robert McCrum için

I

Kemik Bey, Willy'nin bu dünyadaki günlerinin sayılı olduğunu biliyordu. Tam altı aydır öksürüyordu Willy, bu öksürükten yakasını kurtaramayacağı da artık belli olmuştu. Başladığından bu yana en ufak bir iyileşme göstermeden, ağır ağır ve amansızca kendi yolunu çizmişti bu öksürük; şubatın üçünde, ciğerlerin dolu olduğuna işaret eden hafif bir hışırtı olarak başlamış, yazın ortasında balgam söktüren, hırıltılı kasılmalara, pıhtı kusarak biten sarsıntılara dönüşmüştü. Bunlar da yeterince kötüydü ama son iki haftadır bronşlardaki müziğin tonu değişmiş, gergin, sert ve takırtılı olmuştu; öksürük nöbetleri artık öylesine sıklaşmıştı ki neredeyse biri bitmeden öbürü başlıyordu. Ne zaman bir nöbet gelse Kemik Bey, göğüs kafesine binen basınç yüzünden Willy'nin bedeninin patlamasını bekler olmuştu. Bundan sonra sıra kanamadadır herhalde, diyordu Kemik Bey; sonunda, cumartesi günü öğleden sonra o ölümcül an geldiğinde, sanki Cennet'teki bütün melekler ağızlarını açıp hep birlikte şarkı söylemeye başladılar. Washington'ı Baltimore'a bağlayan yolun kıyısında dururlarken Willy'nin elindeki mendile topak topak kırmızı şeyler tükürdüğünü Kemik Bey kendi gözleriyle gördü; gördüğü anda da artık hiç mi hiç umut kalmadığını anlayıverdi. Ölümün kokusu Willy G.

Christmas'ın üzerine çökmüştü; nasıl ki güneşin bulutların arasında duran ve her gün yanıp sönen bir lamba olduğu tartışılmazsa Willy'nin sonunun geldiği de o kadar tartışılmazdı.

Zavallı bir köpeğin elinden ne gelirdi ki? Kemik Bey, ta küçük bir yavru olduğu günlerden beri Willy'yle birlikteydi, içinde sahibinin olmadığı bir dünyayı düşünemiyordu bile. Her düşüncesi, her anısı, toprağın ve havanın her zerresi Willy'yle dopdoluydu. Alışkanlıkların silinmesi güçtür, yaşlı köpeklere yeni numaralar öğretilmeyeceği konusundaki mesellerin de gerçek bir yanı var kuşkusuz; ama Kemik Bey'in olacıklardan korkmasının nedeni yalnızca sevgi ya da bağlılık değildi. Varoluşu konusunda kapıldığı dehşetti. Willy'yi dünyadan çekip alın, dünyanın da mutlaka sonu gelirdi.

Kemik Bey, o ağustos sabahı Baltimore sokaklarında ölüm döşegindeki sahibiyile birlikte ayaklarını sürüye sürüye yürürken işte böyle içinden çıkılması güç bir duruma içindeydi. Yalnız kalan bir köpek, ölü bir köpek demektir, Willy son nefesini verir vermez Kemik Bey'in de bir an önce ölmekten başka bir beklentisi kalmayacaktı. Willy zaten günlerden beri onu bu sona hazırlıyordu, Kemik Bey ne yapacağını ezberlemişti bile: Köpek avcılarında ve polislerden, polis arabalarından ve plakasız otomobillerden, yani şu sözüm ona insan toplumundaki ikiyüzlülerden nasıl uzak duracağını öğrenmişti. Seninle ne kadar tatlı konuşurlarsa konuşsunlar "korumak" sözcüğü tehlikeliydi. Ağlarla ve uyuşturucu iğne atan silahlarla başlar, kafesler ve neon ışıklarıyla dolu bir karabasanla dönüşür, sonunda da öldürücü bir iğne ya da bir doz zehirli gazla iş biterdi. Kemik Bey cins bir köpek olsaydı, güzellik yarışmasına katılır gibi ortaya çıkar ve birisi tarafından sahiplenilme şansı olurdu; ancak Willy'nin yoldaşının damarlarında olmayan kan yoktu: Yarı kollier, yarı

labrador, yarı spanyel, yarı bilinmez bir tür; üstüne üstlük yara bere içindeki derisi kabuk kabuktu, ağzından kötü kokular yükseliyor, kan oturmuş gözleri de sürekli hüznü bakıyordu. Onu kurtarmak isteyecek birinin çıkması olanaksızdı". O evsiz barksız ozanın dediği gibi, "sonuç baştan belliydi". Kemik Bey bir çırpıda yeni birine kapılanmazsa daha sonra kimse onun suratına bakmazdı.

"Uyuşturucu iğnelerden kurtulmayı başarsan bile," dedi Willy, Baltimore'daki o sisli sabah vakti düşmemek için bir sokak lambasına tutunurken, "bil ki seni daha binbir şey bekliyor. Seni uyarıyorum, *kemo sabe*. Ya kendine yeni bir sahip bulursun ya da günlerin sayılıdır. Şu kasvetli sokaklarda çevrene bir bak. Her köşe başında bir Çin lokantası var; sen önlerinden geçerken oradakilerin ağızlarının sulanmayacağını sanıyorsan Doğu mutfağı hakkında bir şey bilmiyorsun, demektir. Onlar köpek etine bayılırlar dostum. Aşçıbaşılar başıboş köpekleri toplayıp mutfağın arkasındaki bölmede kesiverirler – hem de haftada on, yirmi, otuz köpeği. Yemek listesinde onları ördek ya da domuz diye yutturabilirler ama bu işten anlayanlar neyin ne olduğunu bilirler; gurmeler bunu yutmaz. Bir tabak *moo goo gai pan* olmak istemiyorsan, şu Çin lokantalarından birinin önünde kuyruğunu sallamadan önce iyice düşünmelisin. Ne dediğimi anlıyor musun Kemik Bey? Düşmanını tanı, sonra da bir adım uzak dur ondan."

Kemik Bey anlamıştı. Willy'nin söylediklerini her zaman anlardı. Kendini bildi bileli böyleydi bu, Amerika topraklarında yedi yıl geçirmiş herhangi bir göçmen kadar iyiydi artık İngiloşçası. İngiloşça ikinci dilydi elbette, annesinin öğrettiği dilden de epeyce farklıydı; telaffuzu biraz bozuksa da, bu dilin sentaksı ile dilbilgisinin inceliklerini adamakıllı öğrenmişti. Kemik Bey'in zekâ düzeyindeki bir hayvan için bu pek tuhaf ya da alışılmadık sayılmamalı. Çoğu köpek, iki ayaklıların dilini oldukça

iyi öğrenir ancak Kemik Bey şanslıydı, sahibi kendisine eşit muamele yapıyordu. Ta başından iyi arkadaş olmuşlardı, Kemik Bey'in Willy'nin yalnızca en iyi arkadaşı değil tek arkadaşı olduğunu düşünürseniz, bir de sabah gözünü açtığı dakikadan akşam sarhoş olup kendinden geçtiği dakikaya kadar durmaksızın konuşan tam bir laf manyağı olan Willy'nin kendi sesine hayran olduğunu da unutmazsanız, Kemik Bey'in insanlara özgü dile bu kadar ısınmasının nedeni de açıkça ortaya çıkmış olur. Bütün bunlardan sonra şaşırtıcı olan tek şey, Kemik Bey'in sahibinden daha iyi konuşmayı öğrenmemesiydi. Çaba göstermediğinden değil ama beden yapısı yardımcı olmuyordu buna, kaderin ona uygun gördüğü ağız, diş ve dil yapısıyla elinden gelen en iyi şey, kesik kesik havlamak, gurultular, mırıltılar çıkarmak, inilti, ne olduğu belirsiz bir sohbeta girişmekti. Çıkardığı bu seslerin anlaşılır olmaktan ne kadar uzak düştüğünün ne yazık ki farkındaydı, yine de Willy ona hep söz hakkı tanırды, zaten önemli olan da buydu. Kemik Bey, canı ne zaman isterse konuşabilirdi, o zaman da sahibi onu dikkatle dinler, insan ırkından biriymiş gibi konuşmaya çabalayan dostunun yüzünü gözlerdi; Kemik Bey'in ağzından çıkan her sözcüğe dikkat ettiğine yemin edebilirsiniz.

Oysa Baltimore'daki o kasvetli sabahta, Kemik Bey ağzını açmıyordu. Birlikte geçirecekleri günlerin, hatta belki de saatlerin sonu gelmişti, uzun konuşmalarla geçirecek zamanları yoktu, lafı uzatacak, saçma sapan konuşacak zamanları da. Öyle durumlar vardır ki, düşünceli ve disiplinli davranmak gerekir, onların içinde buldukları sıkıntılı durumda da Kemik Bey'in çenesini tutup iyi ve sadık bir köpek gibi davranması doğru olacaktı. Willy'nin tasmayı boynuna geçirmesine hiç itiraz etmedi. Son otuz altı saattir ağzıma bir lokma bir şey koymadım, diye sızlanmadı da; dişi köpek kokusu almak için havayı kokla-

madı; her sokak lambasının, her yangın söndürücünün dibinde işlemek için durmadı. Willy'nin yanında salına salına yürüdü, Calvert Sokağı 316 numaraya gitmek için boş caddelerden geçerken sahibinin peşinden ayrılmadı.

Kemik Bey, Baltimore'dan hoşlanmıyor değildi. Bunca yıldır buldukları öteki kentlerden pek farkı yoktu Baltimore'un; bu yolculuğa ne için çıktıklarını anlasa da, bir adamın dünyadaki son saatlerini daha önce hiç gitmemiş olduğu bir yerde geçirmeyi tercih ettiğini düşünmek onu üzüyordu. Bir köpek asla böyle ahmakça bir hata işlemezdi. Hayatının muhasebesini yapar, sonra gidip bildiği bir yerde ruhunu teslim etmeye çalışırdı. Oysa Willy'nin ölmeden önce yerine getirmesi gereken iki iş vardı, her zamanki inatçılığıyla, kendisine ancak bir tek kişinin yardımcı olabileceğini kafasına takmıştı. Bu kişinin adı da Bea Swanson'du; bu kadının en son Baltimore'da yaşadığı söylendiği için de onu bulmak üzere Baltimore'a gelmişlerdi. Bütün bunlar iyi hoş da, Willy'nin planı işlemezse Kemik Bey, bu elmalı kekler ve mermer basamaklar kentine tıklıp kalacaktı; peki o zaman ne yapacaktı? Telefon edilse yarım dakikada çözümlenecek bir işti bu ama Willy önemli işleri telefonla halletmekten inanılmaz derecede nefret ederdi. Bir garip aleti kaldırıp göremediği biriyle konuşmaktansa günlerce yürümeyi yeğliyordu. İşte böylece tam üç yüz yirmi kilometre yol teptikten sonra şimdi ellerinde bir harita olmaksızın Baltimore'un sokaklarını arşınlıyor, olup olmadığı bilinmeyen bir adresi arıyorlardı.

Ölmeden önce tamamlamak istediği iki işten hiçbirini öbüründen üstün tutmuyordu Willy. İkisi de çok önemliydi onun gözünde; bu iki işi ayrı ayrı çözümlemesine yetecek zamanı kalmadığı için de bir taşla iki kuş vurmaktan başka çaresi kalmamıştı. Bu iki işten biri yukarıda açıklandı: tüylü arkadaşına yeni bir yuva bulmak. İkincisi,

kendi işlerini toparlamak ve elyazmalarını emin ellere teslim etmekte. O sırada, tüm yaşamı boyunca yaptığı iş, Fayette Sokağı'ndaki Greyhound Otobüs Terminali'ndeki emanetçide kiraladığı bir dolaba tıkıştırılmış durumdaydı; bu terminal, Kemik Bey'le birlikte bulunduğu yerden iki-üç sokak kuzeydeydi. Dolabın anahtarı cebindeydi, anahtarı emanet edeceği birini bulamazsa o güne kadar ne yazmışsa yok olacak, sahipsiz eşya gibi çöpe atılacaktı.

Christmas soyadını aldığı yirmi üç yıldan bu yana, Willy tam yetmiş dört defterin sayfalarını yazıyla doldurmuştu. Bu yazdıkları arasında şiirler, öyküler, denemeler, günlük kayıtları, özdeyişler, özyaşamöyküsel notlar vardı, bir de "Serseri Günler" adını taşıyan ve hazırlamakta olduğu bir destanın ilk bin sekiz yüz satırı. Bu çalışmalarının büyük bölümü, annesinin Brooklyn'deki evinin mutfak masasında gerçekleşmişti ama annesinin dört yıl önceki ölümünden bu yana açık havada yazmak zorunda kalmış; düşüncelerini kâğıda dökmeye çalışırken de parklarda ve tozlu sokaklarda hava koşullarıyla mücadele etmişti. Yüreğinin ta derinlerinde Willy kendisinin ne mal olduğunu biliyordu. Sorunlu biri olduğunun, bu dünyaya uyum sağlamadığının farkındaydı, ancak o defterlerde epeyce işe yarar şeyin gizlendiğini de biliyordu, en azından bunu düşününce başını dik tutabiliyordu. Kim bilir, ilaçlarını daha özenle alsaydı, ya da daha sağlam yapılı olsaydı ya da içkiden ve gürültülü barlardan bu kadar hoşlanmasaydı, daha pek çok iyi iş çıkarabilirdi. Pekâlâ da mümkündü bu, ama artık pişmanlıkların ve hataların hesabını çıkarmaya zaman yoktu. Willy en son cümleyi yazmıştı, saati birkaç tik taktan sonra susacaktı. Kendini ancak o dolaptaki yazılarla kanıtlayabilirdi. Onlar kaybolursa sanki Willy hiç yaşamamış gibi olacaktı.

İşte Bea Swanson tam bu noktada katılmıştı öyküye. Willy bu işin boşa atıp dolu tutmak olduğunu biliyordu,

ama o kadını bulabilirse onun kendisine yardım edebil-
mek için elinden ne gelirse yapacağına emindi. Bir za-
manlar, dünya henüz gençken Mrs. Swanson, lisede onun
İngiloşça öğretmeni olmuştu, o olmasa Willy kendisinin
bir yazar olduğunu düşünme cesaretini asla bulamazdı.
O günlerde henüz William Gurevitch'ti, kitaplara ve caz
müziğine tutkun, on altı yaşında sıksa bir oğlan. Öğret-
meni onu kanatlarının altına alıp yazdıklarını öyle bir
övmüş, öyle bir göklere çıkarmıştı ki, Willy kendisini
Amerikan edebiyatının yeni yıldızı olarak görmeye baş-
lamıştı. Mrs. Swanson'un böyle davranmasının yanlış mı
doğru mu olduğunu düşünmenin sırası değil şimdi, çün-
kü o durumda önemli olan elde edilecek sonuçlar değil,
vaatlerdir; Mrs. Swanson, Willy'deki yeteneği fark etmiş,
çocuğun toy ruhunda parlayan kıvılcımı görmüştü; insan
kendisine inanan birini bulmazsa bu dünyada asla bir şey
başaramaz. Kanıtlanmış bir olgudur bu, Midwood Lise-
si'nin üçüncü sınıfındaki çocukların hepsi Mrs. Swan-
son'ı, tahtaya yazı yazarken tombul kollarındaki etler
sallanan bodur, kırkılık bir kadın olarak görürken Willy
onu çok güzel buluyor, gökten inip insan biçimini almış
bir melek olduğunu düşünüyordu.

Ancak sonbaharda okul açıldığında Mrs. Swanson
okulda yoktu. Kocasına Baltimore'da yeni bir iş teklif
edilmişti; Mrs. Swanson, öğretmen olmanın yanında eş
de olduğundan, Brooklyn'den ayrılıp Mr. Swanson'un
peşinden gitmekten başka çaresi var mıydı? Willy için
ağır bir darbeydi bu ama bir tesellisi vardı, çünkü öğret-
meni uzağa gitmiş olsa da onu unutmamıştı. Bu olayı
izleyen yıllar boyunca Mrs. Swanson, genç arkadaşıyla
sık sık mektuplaştı, onun kendisine gönderdiği yazıları
okuyup görüşlerini belirtti, doğum gününü unutmayıp
ona Charlie Parker'in eski plaklarını armağan etti ve ça-
lışmalarını gönderebileceği iddiasız dergilerin adlarını

önerdi ona. Willy lise sondayken Mrs. Swanson'un yazdığı coşkulu, abartılı tavsiye mektubu sayesinde Columbia Üniversitesi'nde tam burs kazandı.

Mrs. Swanson, Willy'nin esin perisi, koruyucusu ve şans meleği idi. Willy'nin o dönemdeki yaşamında ayakları kesinlikle yere basmıyordu. Ama sonra 1968'de şizofrenik rahatsızlık geçirdi, epeyce şok tedavisi gördü. Bir hastaneye kapattılar onu, altı ay boyunca psikofarmakolojik tedavi görse de bir daha asla eskisi gibi olmadı. Willy artık yürüyen yaralıların saflarına katılmıştı, şiir ve öykü yazmaya, durmadan çalışmaya devam ediyor olsa da Mrs. Swanson'un mektuplarını yanıtlayamıyordu. Nedenleri önemsizdi bunun. Belki de onunla bağlantısını sürdürmekten sıkılıyordu. Belki kafası başka işlerdeydi. Belki Amerikan postasına güvenini yitirmişti, gönderilen mektupların içine bakıldığını düşünüyordu. Hangi nedenle olursa olsun, bir zamanlar Mrs. Swanson ile arasındaki yüklü yazışmalar neredeyse silinip gitmişti. Bir-iki yıl kadar yalnızca kart attılar birbirlerine, sonra basılı Noel kartları gidip geldi; en sonunda, 1976 yılında yazışmayı da kestiler. O tarihten sonra aralarında en ufak bir iletişim olmadı.

Kemik Bey bütün bunları biliyordu, onu kaygılandıran da buydu işte. Aradan on yedi yıl geçmişti. O tarihte Amerika Birleşik Devletleri'nin Başkanı Gerald Ford'du, kendisinin dünyaya gelmesinense on yıl vardı. Willy kimi kandırmaya çalışıyordu? Bunca zaman içinde neler olabilir bir düşünsenize! Bırakın on yedi yılı, on yedi saat, hatta on yedi dakika içinde neler değişebilir, düşünsenize! En azından Mrs. Swanson, başka bir yere taşınmıştır. Kadıncağız yetmiş yaşına yaklaşmıştır herhalde; ölmediyse bile bunamış olabilir ya da Florida'da bir karavanda yaşıyordur. O sabah kendilerini Baltimore sokaklarına attıklarında Willy bütün bunların farkındaydı ama koyu-

ver gitsin, diye düşünmüştü, tek çareleri buydu, hayat bir kumarsa neden rest çekmemeli ki?

Ah Willy! O kadar çok öykü anlatmış, o kadar değişik sesler kullanmış, aynı anda öyle değişik şeyler söylemişti ki Kemik Bey artık neye inanacağını bilemez olmuştu. Gerçek olan hangisiydi, olmayan hangisi? Willy G. Christmas gibi karmaşık ve tuhaf bir kişilik söz konusu olunca bunu bilmek kolay değildi. Kemik Bey kendi gözleriyle gördüğü, kendi yaşadığı şeylere kefil olabilirdi ama Willy'yle yalnızca yedi yıldır birlikteydi, kendisinden önceki otuz sekiz yılda neler olup bittiğini ancak tahmin edebilirdi. Eğer Kemik Bey, bebekliğinde Willy'nin annesiyle aynı çatı altında yaşamamış olsaydı bu öykünün tamamı karanlıkta kalmış olacaktı ama Kemik Bey, Mrs. Gurevitch'in anlattıklarını dinleyip onun sözlerini oğlununkilerle karşılaştırarak, kendisi katılmadan önce Willy'nin nasıl bir dünyası olduğu hakkında oldukça tutarlı bir tablo çizebilmişti kafasında. Eksik olan binlerce ayrıntı vardı. Binlercesi de karmakarışık, ama Kemik Bey, Willy'nin dünyasının ne yöne gittiğini hissedebiliyor, biçiminin ne olduğu ne olmadığı konusunda bir şeyler sezebiliyordu.

Willy'nin dünyası bolluk içinde bir dünya değildi, örneğin; neşeli de değildi, evin havasında da çoğu zaman keyifsizlik ve çaresizlik okunurdu. Ailenin Amerika'ya kapağı atmadan önce başından neler geçtiği düşünülürse David Gurevitch ile İda Perlmutter'in bir oğlan çocuğu dünyaya getirmeyi başarmaları bir mucize sayılabilirdi. Willy'nin büyükannesi ile büyükbabasının 1910 ile 1912 yılları arasında, Varşova ve Łódź'da dünyaya gelen yedi çocuğundan savaştan sağ çıkanlar yalnızca bu ikisiydi, yalnızca bu ikisinin kollarına dövmeyle numara yazılmamıştı, yalnızca bu ikisi kaçabilmişti. Ama bu, işlerinin kolay olduğu anlamına gelmiyor. Kemik Bey tüylerini ürperten nice öykü dinlemişti. Varşova'da daracak bir çatı

katında gizlendikleri o on gün vardı örneğin. Paris'ten kalkıp güneydeki serbest bölgeye bir ay boyu süren yürüyüşleri vardı, ağlların çatı altındaki otluklarda uyumuşlar, ölmek için yumurta çalmışlardı. Mende'de mültecilerin tecrit edildiği kamp vardı, yol belgesi almak için verdikleri rüşvet paraları vardı, Marsilya'da İspanyol transit vizesi beklerken dört ay boyunca yaşadıkları bürokrasi cehennemi vardı. Arkasından, Lizbon'da komadaymışçasına hareketsiz geçirdikleri uzun dönem vardı; İda'nın 1944 yılında ölü doğurduğu erkek çocuk vardı; savaş sürerken ve paraları tükenip giderken tam iki yıl boyunca Atlas Okyanusu'nu seyretmeleri vardı. Willy'nin annesi ile babası 1946 yılında Brooklyn'e vardıklarında, önlerinde yeni bir hayat değil de sanki ölüm sonrası bir hayat, iki ölüm arasında bir durak bulmuşlardı. Willy'nin Polonya'dayken zeki bir genç avukat olan babası, uzak bir kuzeninden iş dilenmiş ve gelişlerini izleyen on üç yılı Yedinci Cadde'den geçen otobüse binip Batı Yirmi Sekizinci Sokak'taki bir düğme fabrikasına gidip gelerek geçirmişti. İlk yıl, Willy'nin annesi, genç Yahudilere evde piyano dersi vererek aile bütçesine katkıda bulunmuştu, ancak bir gün Willy, küçük kafasını annesinin bacaklarının arasından dışarı uzatınca dersler sona ermişti. Herkesin beklentisinin aksine çocuk hayatta kalmıştı.

Willy tam bir Amerikalı gibi yetiştii, sokaklarda top oynayan, geceleri yorganın altında *Mad* dergisi okuyan, Buddy Holly ve Big Bopper dinleyen Brooklynli bir çocuktuktu. Ne annesi ne de babası bu tür şeyleri anlayacak kişilerdi ama Willy'nin umurunda değildi bu, çünkü o sıralarda hayattaki en büyük hedefi, annesi ile babasının gerçek annesiyle babası olmadığına kendini inandırmaktı. Onları tuhaf buluyor, o tuhaf yaratıklardan utanıyordu; Polonya aksanıyla konuşan, yapmacıklı, uyumsuz tavırlı iki baş belası olduklarını düşünüyordu; gerçekten düşün-

meden, hayatta kalmak için tek umudunun her fırsatta onlara karşı çıkmakta yattığını anlıyordu. Babası kırk dokuz yaşında kalp krizi geçirip öldüğünde Willy'nin kederine, gizlice duyduğu bir ferahlama duygusu da karıştı. On iki yaşında, ergenliğe adım atmak üzereyken hayattaki felsefesini saptamıştı bile: Nerede bela bulursa içine dalacaktı. Hayatın ne kadar berbatsa gerçeğe, varoluşun o sert özüne o kadar yakınsındır; insanın babasını on ikinci doğum gününden altı hafta sonra kaybetmesinden daha kötü bir şey olabilir mi? Bu durum, insanı trajik bir konuma getirir, beyhude umutlar ve pembe hayaller dünyasının içinde yer alan yarışın dışında tutar, çektiği acılar dolaısıyla neredeyse bir aziz mertebesine yükseltirdi. Ancak aslında Willy acı filan çekmiyordu. Babasını hiçbir zaman anlayamamıştı, haftalarca ağzını açıp konuşmayan ya da ansızın öfke nöbetlerine tutulan bir adamdı; Willy'yi hiç olmayacak, önemsiz bir neden yüzünden dövdüğü çok olmuştu. Yo, böyle bir bomba olmadan yaşama uyum sağlamak hiç de güç değildi. Hatta hiç çaba gerektirmiyordu.

Ya da bizim Doktor Kemik Bey böyle düşündü. İsterseniz onun ne düşündüğüne aldırmayın ama başka kime güvenebilirsiniz ki? Son yedi yıldır bu öyküleri dinlediğine göre, bu konuda dünyanın başta gelen uzmanı sıfatını hak etmemiş miydi?

Böylece Willy ile annesi yalnız kaldılar. Annesi birlikte hoş vakit geçirilecek biri sayılmazdı pek, ama hiç olmazsa ona el kaldırmıyor, başının etini yediği, nutuk çektiği, sinirini bozduğu günleri telafi etmek için yeterince sevgi ve sıcaklık gösteriyordu. Willy iyi bir evlat olmaya çalışıyordu. Kendini düşünmekten vazgeçebildiği ender anlarda annesine iyi davranmak için elinden geleni de yapıyordu. Anlaşamamazlıkları varsa da bunların nedeni kişisel düşmanlık olmaktan çok birbirine zıt dünya görüşleriydi. Mrs. Gurevitch deneyimlerine dayanarak

biliyordu ki hayat acımasızdır; yaşamını buna göre ayarlıyor, başına dert açacak işlerden uzak duruyordu. Willy de hayatın acımasız olduğunu biliyordu ama annesinin tersine o savaştan kaçınmıyordu. İkisinin arasındaki fark, birinin karamsar ötekinin iyimser olması değildi; fark, birinin karamsarlığının onu korkunun varlığını benimsemeye yöneltmesi, ötekininkiye onun hayattaki her şeyi inatla, üstüne basa basa küçümsemesine yol açmasıydı. Biri sınıyor, öteki saldırıyordu. Biri çizgisinden şaşmıyor, öteki çizgiyi silip atıyordu. Çoğunlukla araları açıktı, annesini şaşırtmak Willy'ye çok kolay geldiğinden tartışma çıkarmak için en ufak fırsatı kaçırmazdı. Annesi, kafasını çalıştırıp kendini biraz geri çekebilseydi, belki de Willy dediğini kabul ettirmek için bu kadar üstelemezdi. Annesinin zıt gitmesi onu kıskırtıyor, daha da fazla aşırılığa kaçmasına neden oluyordu; evden ayrılıp üniversiteye gitme zamanı geldiğinde, hayattaki değişmez rolünü üstlenmişti bile: çökmüş bir dünyanın yol kenarlarında sürünen, huysuz, asi, toplumdışı bir şair.

O çocuğun, Morningside Heights'da geçirdiği iki buçuk yıl boyunca vücuduna kaç çeşit uyuşturucu girdiğini Tanrı bilir. Aklınıza gelebilecek her türlü yasak şeyi Willy ya tütürmüştü, ya burnuna çekmişti ya da damarına zerk etmişti. François Villon'un¹ ruhunu taşıyorum, diye ortalıkta dolaşmak marifet değil; kendini bilmez bir delikanlıya Jersey otlaklarındaki çöp dökme alanını dolduracak kadar toksik madde verin bakalım, beden kimyası nasıl da değişiyor. Willy eninde sonunda kafayı üşütürdü nasılsa, ama öğrencilik günlerinde kullandığı kuvvetli dozdaki uyuşturucuların bu gidişi hızlandırmadığını kim söyleyebilir? Üniversitedeki üçüncü yılında, bir öğle

1. Fransız lirik şiirinin en büyük adlarından. XV. yüzyılda yaşadı. Defalarca hapse düştü, yaşamını ayyaşların, suçluların arasında geçirdi. (Ç.N.)

sonrası, oda arkadaşı odaya girip de Willy'yi yerde çıplak yatmış –Manhattan telefon rehberindeki adları sıralayıp elindeki kaptan kendi dışkısını yerken– bulunca, Kemik Bey'in gelecekteki sahibinin öğrenim hayatı birden ve kesin bir biçimde sona erdi.

Arkasından tımarhane geldi; sonra da Willy annesinin Glenwood Caddesi'ndeki evine döndü. Burası onun için en ideal ev değildi belki ama zavallı Willy gibi sıfırı tüketmiş biri başka nereye gidebilirdi ki? İlk altı ay boyunca hiçbir düzelme olmadı. Willy uyuşturucuyu bırakıp alkole yönelmişti ama aslında değişen bir şey yoktu. Aynı gerginlikler, aynı tartışmalar, aynı anlaşmazlıklar. Sonra, 1969 yılının Aralık ayının sonlarına doğru Willy'nin gördüğü bir şey, birdenbire her şeyin değişmesine neden oldu; mutlulukla arasındaki bu gizemli karşılaşma Willy'yi altüst etti, hayatının akışını tümüyle değiştirdi.

Saat sabahın iki buçuğuydu. Annesi yatalı saatler olmuştu, Willy de oturma odasındaki kanepeye elinde bir paket Lucky sigarası ve bir şişe konyakla kıvrılmış, göz ucuyla televizyon seyrediyordu. Televizyon yeni bir alışkanlıktı onun için, hastanede kaldığı günlerin bir anısıydı. Ekranda ne oynadığıyla pek fazla ilgilenmiyordu ama geri planda televizyonun sesinin ve ışığının olmasından hoşlanıyor, ekrandan duvarlara yansıyan gri mavi gölgeler huzur veriyordu ona. O sırada gecenin son programı oynuyordu (California'nın Sacramento kentindeki insanları yutan dev çekirgelerle ilgili bir şeydi), ama yayın süresinin çoğu mucizeler yaratan ürünleri abartılı bir biçimde öneren programlara ayrılmıştı: asla körleşmeyen bıçaklar, asla patlamayan ampuller, kelliğe kesin çözüm getiren gizli formüllü losyonlar.. Güleyim bari, diye homurdandı Willy, hep aynı palavralar, aynı saçma-

lıklar! Tam ayağa kalkıp televizyonu kapatmak üzereydi ki, yeni bir reklam başladı; Noel Baba birilerinin evindeki şöminenin içinden çıkıverdi, Long Island'ın Massapeque kentinin banliyösündeki bir evin oturma odasına benziyordu gördüğü. Noel yaklaştığından Willy Noel Baba kılığına girmiş oyuncuların rol aldığı reklamları görmeye alışmıştı. Ancak bu gördüğü birçoğundan daha iyiydi; pembe yanaklı ve ak sakallı, tombul bir adamdı karşısındaki. Willy reklamın başını görmek için durakladı, halı şampuanı ya da hırsız alarmıyla ilgili bir şey duyacağını sanmıştı, ancak Noel Baba birden Willy'nin yazgısını değiştirecek sözleri ediverdi.

“William Gurevitch,” dedi Noel Baba. “Evet, New York'un Brooklyn'inde oturan William Gurevitch, sana söylüyorum!”

Willy o gece yalnızca yarım şişe içki içmişti, son kez feci bir sanrı görmesinin üzerinden de tam sekiz ay geçmişti. Bu palavrayı yutacak değildi. Gerçek ile yutturmaca arasındaki farkı biliyordu, Noel Baba annesinin televizyonundan onunla konuşuyorsa demek ki adama kıllı sarhoştur.

“Cehennem'e kadar yolun var bayım,” dedi Willy ve bu konuyu kafasından çıkartıp televizyonu kapattı.

Ancak ne yazık ki iş bununla bitmedi. Meraklı biri olduğu için ya da bir kriz geçirmediğine emin olmak için televizyonu açmasında bir sakınca olmadığına karar verdi; şöyle bir göz atacaktı, bakıp kapatacaktı. Kimseye zararı dokunmazdı bunun, öyle değil mi? Bu çuval dolusu pisliğin kırk yıl kafasını kurcalamasına izin vermektense gerçeği öğrenmeyi yeğlerdi doğrusu.

Şu işe bakın ki Noel Baba yine karşısına çıktı. Lanet olası adam Willy'ye parmağını uzatmış, gözlerinde üzgün, kırgın bir bakışla başını iki yana sallıyordu. Ağzını açıp konuşmaya başladığında (tam on saniye önce bırak-

tığı yerden başlamıştı konuşmaya), Willy gülsün mü ağlasın mı bilemedi. Olan olmuştu dostlar. Olamayacak şey oluyordu; bundan sonra dünyada hiçbir şeye aynı gözle bakamayacağı birden kafasına dank etti Willy'nin.

“Yaptığın hiç de hoş değildi, William,” dedi Noel Baba. “Sana yardım etmek için buradayım ama bana konuşma fırsatı vermezsen hiçbir yere varamayız. Ne dediğimi anlıyor musun oğlum?”

Soruyu yanıtlaması gerekiyordu ama Willy durakladı. Bu soytarıyı dinlemek zaten yeterince kötüydü. Ona yanıt vererek işleri daha da içinden çıkılmaz yapmalı mıydı?

“William!” dedi Noel Baba. Sesi ciddiye, sitem doluydu, kendisiyle oyun oynanmayacak güçlü birinin sesiydi. Willy bu karabasandan kurtulmak istiyorsa tek umudu bu oyuna katılmaktı.

“Evet patron,” diye mırıldandı, “seni tam olarak anlayabiliyorum.”

Şişman adam gülümsedi. Sonra kamera, onu ağır ağır yakın plandan gösterdi. Birkaç saniye boyunca Noel Baba orada durup sakalını sıvazladı, belli ki düşüncelere dalmıştı.

Sonunda, “Kim olduğumu biliyor musun?” diye sordu.

“Kime benzediğini biliyorum,” dedi Willy, “ama bu senin kim olduğunu bildiğim anlamına gelmez. İlk önce senin boktan bir oyuncu olduğuna sanmıştım. Sonra şişedeki cin olduğuna düşündüm. Şimdiyse bir şey bilmiyorum.”

“Neye benziyorsam oyum ben.”

“Tabii dostum, ben de Haile Selasiye'nin kayınbiraderiyim.”

“Santa Claus'um ben William, Aziz Nikolaos yani, Noel Baba'nın ta kendisi. Dünyadaki iyiliklerin tek kaynağı.”

“İşte ben bunun hayalini kurdum Kemik Bey. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmenin hayalini. Ruhun kasvetli, karanlık kuytularına biraz olsun güzellik katmak istedim. Bunu bir ekmek kızartıcısıyla yapabilirsin, bir şiirle yapabilirsin, elini bir yabancıya uzatarak yapabilirsin. Nasıl yaptığın hiç önemli değil. Dünyayı bulduğundan daha iyi bir durumda bırakmak. İnsanın elinden gelecek en iyi şey budur.”

Timbuktu, Amerikan edebiyatının en yaratıcı yazarlarından Paul Auster’in en dokunaklı romanı belki de. Yazar, okuru Brooklyn’li evsiz barksız bir şair olan Willy ve onun can yoldaşı, sırdaşı Kemik Bey’le birlikte bir insanlık yolculuğuna çıkarıyor.

“Pek çok insanın köpek muamelesi gördüğü bu dünyada, Paul Auster bir köpeğin öyküsünü anlatmayı seçmiş. Bu kısa ve olağanüstü kitabı okurken Kemik Bey gibi düşünmemizi, duyumsamamızı, dahası hayal etmemizi sağlamış. Böylece kendi türümüzün dışına çıkarak kendimize yepyeni bir gözle, hayatımızı paylaştığımız bu sevecen ve yarı gizemli hayvanın gözünden bakmamıza olanak tanımış.”

Salman Rushdie

#hayvan #şehir #sahiplik #insansonrası #sadakat

 CAN

canyayinlari.com | f | | canyayinlari

roman

ISBN 978-975-07-5689-4

9 789750 756894